

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
6-6-2023
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ
ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ

A1. α.

1. Λάθος
2. Λάθος
3. Σωστό

A1.β.

- α. 1
- β. 3

B1.

Στο πρώτο δοθέν απόσπασμα των Πολιτικών ο Αριστοτέλης επιχειρεί να δώσει τον πρώτο ορισμό της έννοιας «πόλις». Η «πόλις», λοιπόν, είναι μια μορφή ανώτερης κοινωνικής συνύπαρξης («ή πασῶν κυριωτάτη»), που εμπεριέχει όλες τις άλλες («πάσας περιέχουσα τὰς ἄλλας»), και αποβλέπει στο ανώτερο από όλα τα αγαθά («τοῦ κυριωτάτου πάντων»). Είναι δε «ή κοινωνία ή πολιτική». Στον ορισμό αυτό μπορούμε να διακρίνουμε το προσεχές γένος της έννοιας «πόλις» και την ειδοποιό διαφορά της. Συγκεκριμένα, το προσεχές της γένος είναι ο όρος «κοινωνία» («κοινωνίαν τινὰ οὔσαν»), ενώ η ειδοποιός διαφορά της είναι το αγαθό στο οποίο αποβλέπει. Ειδικότερα, το αγαθό στο οποίο αποβλέπει, που είναι η ευδαιμονία των πολιτών, είναι το ανώτερο από όλα τα αγαθά των άλλων κοινωνιών και μ' αυτό η «πόλις» επιδιώκει το συμφέρον του συνόλου των πολιτών. Αντίθετα, οι άλλες μορφές κοινωνίας επιδιώκουν επιμέρους αγαθά για το συμφέρον των μελών τους.

Στη συνέχεια, ο Αριστοτέλης συμπληρώνει ότι η πόλη αποτελεί την κορυφαία μορφή κοινωνικής οργάνωσης, χαρακτηρίζοντάς τη με το επίθετο τέλειος (τελεολογική αντίληψη). «Μέσα στη λέξη αυτή ο αρχαίος Έλληνας άκουγε καθαρά τη λέξη τέλος, μια λέξη που δήλωνε τον σκοπό για τον οποίο είναι πλασμένο το καθετί, τον προορισμό του. Είναι φανερό ότι με αυτή τη σημασία η λέξη δεν δήλωνε ότι η δική μας λέξη τέλος· ίσα ίσα δήλωνε τη στιγμή της τελείωσης, της ακμής, της ολοκλήρωσης. Στη συγκεκριμένη λοιπόν περίπτωση του κειμένου μας το επίθετο τέλειος λέγεται σε σχέση με την ολοκλήρωση του εξελικτικού κύκλου που παρακολουθούμε (οικία – κώμη – πόλις): με το νόημα αυτό η στιγμή της ολοκλήρωσης δηλώνει και το τέλος της εξέλιξης (η οποία όμως δεν οδηγεί σε μια τελική φθορά, αλλά σε μια τελική ολοκλήρωση)»

Με άλλα λόγια, η πολιτική κοινωνία δεν στοχεύει στο ειδικό κατά περίπτωση συμφέρον, στο συμφέρον της στιγμής, ή στο συμφέρον μιας ομάδας ανθρώπων, αλλά σ' ένα ανώτερο αγαθό. Με τη φράση «κυριωτάτου πάντων» ο Αριστοτέλης

εννοεί το υπέρτατο αγαθό στο οποίο αποβλέπει η «πόλις», δηλαδή την ευδαιμονία του συνόλου των πολιτών. Η ανωτερότητα αυτού του αγαθού αποδεικνύει και την ανωτερότητα της ίδιας της πόλης έναντι των άλλων κοινωνιών. Με άλλα λόγια, εφόσον η πόλη είναι η «κυριωτάτη» όλων των κοινωνιών, και το αγαθό στο οποίο στοχεύει είναι το «κυριώτατον» όλων των άλλων αγαθών.

Η ειδοποιός διαφορά ανάμεσα στις άλλες μορφές συμβίωσης και στην πόλη είναι ποιοτική (κυριωτάτη), ποσοτική (περιέχουσα) και ανώτερου σκοπού, καθώς ο υπέρτατος σκοπός της πόλης υπερβαίνει τους επιμέρους σκοπούς των μοριών (=υποσυνόλων) της πολιτικής κοινωνίας. Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, η ευδαιμονία δεν είναι κατάσταση, αλλά διαρκής ενέργεια της ψυχής με τους κανόνες της τέλει αρετής.

Για τον Αριστοτέλη, λοιπόν, ο όρος ευδαιμονία έχει από τη μια ηθικό περιεχόμενο και αφορά τον άνθρωπο ως άτομο και από την άλλη είναι και ο προσορισμός της πόλης, που αφορά τον άνθρωπο ως πολίτη. Ο άνθρωπος δηλαδή θα κατακτήσει με τις ηθικές ενέργειές του τόσο την ατομική ευδαιμονία όσο και την ευδαιμονία μέσα στο πλαίσιο της πόλης συνυπάρχοντας αρμονικά με τους άλλους πολίτες και ενεργώντας ως πολίτης. Υπό την έννοια αυτή, οι πράξεις του είναι πολιτικές πράξεις, καθώς ενεργεί ως μέλος της πολιτικής κοινωνίας, και έχουν πολιτικές συνέπειες, εφόσον οδηγούν στην ευδαιμονία του πολιτικού συνόλου.

Ο Αριστοτέλης επισφραγίζει τον ορισμό της έννοιας «πόλις» με τον χαρακτηρισμό πολιτική κοινωνία, δηλαδή την οργανωμένη πολιτειακά κοινωνία η οποία έχει αυτάρκεια, αυτονομία, ελευθερία, θεσμούς και πολίτευμα. Αφορά, λοιπόν, η πόλη τη γνωστή για τον αρχαίο ελληνικό κόσμο πόλη-κράτος, όπως επικράτησε να αποδίδεται σήμερα ο όρος.

B2.

Στο δεύτερο δοθέν απόσπασμα ο Αριστοτέλης επιδιώκει να αποδείξει την υπεροχή του πλήθους στην άσκηση της εξουσίας. Η σχετική επιχειρηματολογία του ενισχύεται παραστατικά με την εικόνα ενός φανταστικού υπερανθρώπου που διαθέτει πολλά χέρια ή πόδια και άλλες αισθήσεις αλλά παράλληλα συγκεντρώνει τα ήθη και τις πνευματικές δυνατότητες πολλών ανθρώπων (τα επιμέρους άτομα του πλήθους) [«ὥσπερ ἓνα ἄνθρωπον τὸ πλῆθος, πολὺποδα καὶ πολὺχειρα καὶ πολλὰς ἔχοντ' αἰσθήσεις, οὕτω καὶ περὶ τὰ ἦθη καὶ τὴν διάνοιαν.»] Η εικόνα αυτή εκφράζεται με μια παρομοίωση-αναλογία, η οποία εισάγεται με το «ὥσπερ». Η αναλογία αντλείται από τον χώρο της μυθολογίας, όπου συναντάμε τερατόμορφα πλάσματα με πολλά χέρια και πόδια (Ερινύες, Εκατόγχειρες κ.ά). Κατ' αναλογία λοιπόν με αυτά τα πλάσματα, και το πλήθος μοιάζει με έναν άνθρωπο με πολλά χέρια και πόδια, με πολλαπλάσια επομένως δύναμη και με συσσωρευμένη αρετή και εξυπνάδα. Αναλυτικότερα, καθώς ο καθένας διαθέτει ένα μόριο αρετής και φρόνησης, αν όλοι μαζί οι πολίτες ενώσουν τις δυνάμεις και τις ικανότητές τους, τότε θα ενεργούν σαν ένας άνθρωπος που έχει πολλά πόδια,

χέρια και αισθητήρια όργανα, εξαιρετική αρετή και εξυπνάδα, δηλαδή διαθέτει πολλές σωματικές, ηθικές και πνευματικές ικανότητες συγκεντρωμένες.

Από την άλλη πλευρά ο Ανώνυμος Ιαμβλίκου στο δοθέν απόσπασμα στο πλαίσιο της αναφοράς του στον τρόπο άσκησης της εξουσίας παρουσιάζει έναν φανταστικό υπεράνθρωπο με τα παρακάτω χαρακτηριστικά: «θα είναι άτρωτος, απρόσβλητος από αρρώστιες και από άλλα παθήματα, χαλύβδινος, με υπερφυσικές σωματικές και ψυχικές δυνάμεις,». Παρά την παντοδυναμία του φανταστικού αυτού υπερανθρώπου ο Ανώνυμος Ιαμβλίκου υποστηρίζει ότι αυτός δε θα μπορούσε να επικρατήσει των άλλων αν δεν «πήγαινε με το μέρος του νόμου και της δικαιοσύνης», καθώς θα τον υπερνικούσε η συσπειρωμένη δύναμη όλων των άλλων. [«Γιατί όλοι οι άλλοι θα συσπειρώνονταν εναντίον ενός τέτοιου ανθρώπου και καθώς θα είχαν καλή διοίκηση και αριθμητική υπεροχή, θα υπερερούσαν απέναντί του είτε με την επιδεξιότητα είτε με τη δύναμη και τελικά θα έβγαιναν νικητές»]

Συμπερασματικά και στα δύο αποσπάσματα κυριαρχεί ο προβληματισμός για τον αποτελεσματικότερο τρόπο άσκησης της εξουσίας. Και οι δύο στοχαστές χρησιμοποιούν την μέθοδο της αναλογίας για να εκλαϊκεύσουν στο ευρύ κοινό δύσκολες φιλοσοφικές έννοιες και θεωρίες και να τις καταστήσουν εύληπτες

B3.

οπτική: όρῶμεν

σύσταση: συνεστηκυϊαν

λάθος: ἀλήθειαν

δοχείο: ἐνδέχεται

ποδήλατο: πολύποδα

B4.

1. β

2. β

3. α

4. α

5. β

ΑΔΙΔΑΚΤΟ

Γ1.

Σωκράτη, όλα τα φυτά ενδέχεται να έχουν τον ίδιο τρόπο ανάπτυξης, και αυτά που φυτρώνουν στη γη και τα άλλα ζώα και ο άνθρωπος. και για τα φυτά αυτό γίνεται ευκολώτατα φανερό σε εμάς, όσοι καλλιεργούμε τη γη, ότι δηλαδή προετοιμάζουμε τα πάντα προτού φυτεύσουμε, ακόμη και το ίδιο το φύτευμα· όταν όμως αυτό που φυτεύθηκε αναπτυχθεί, μετά από αυτό η φροντίδα του

βλασταριού γίνεται και πολλή και επώδυνη και δύσκολη. Φαίνεται δε ότι το ίδιο ισχύει και στους ανθρώπους. Αυτό το συμπεραίνω από τη δική μου περίπτωση και από άλλες· διότι και σε εμένα το πιο εύκολο πράγμα υπήρξε είτε να φυτεύσω είτε να γεννήσω—όπως θέλεις πες το—αυτό το παιδί, η ανατροφή του όμως είναι δύσκολη και γεμάτη φόβο για εμένα που φοβάμαι γι' αυτόν.

Γ2. Στο απόσπασμα ««δοκῶ γάρ μοι ... αὐτὸν σοφὸν ποιήσει» ο Δημόδοκος εκφράζει στον Σωκράτη τον προβληματισμό του σχετικά με μια αξίωση που του προέβαλε ο γιος του Θεάγης. Συγκεκριμένα, ο Θεάγης ζήτησε από τον πατέρα του να φροντίσει γι' αυτόν («ἀξιῶν ἐπιμεληθῆναί με ἑαυτοῦ») πληρώνοντας κάποιον σοφιστή («χρήματα τελέσαι τινὶ τῶν σοφιστῶν») για να τον κάνει σοφό («ὅστις αὐτὸν σοφὸν ποιήσει»). Ο Δημόδοκος όμως ανησυχεί γιατί θεωρεί («δοκῶ γάρ μοι») ότι ο γιος του έχει επηρεαστεί από όσα άκουσε στην Αθήνα από κάποιους από τους συμπολίτες και από τους συνομηλίκους του («τῶν ἡλικιωτῶν τινες αὐτοῦ καὶ δημοτῶν, εἰς τὸ ἄστυ καταβαίνοντες»), οι οποίοι όμως δεν εκφράζουν προσωπικές τους θέσεις αλλά αναπαράγουν άκριτα απόψεις άλλων. («λόγους τινὰς ἀπομνημονεύοντες»). Αυτή η ανησυχία του τον οδηγεί στο να ζητήσει τη γνώμη του Σωκράτη.

–Γ3.

ἔχειν : σχέες

ῥᾶστον : ῥάδιον/ ῥᾶον

ἀγεννής : ἀγεννοῦς

ἐπιθυμεῖ : ἐπιθυμεῖν

τὸ ἄστυ : τὰ ἄστη

καταβαίνοντες : καταβησόμενοι

πάλαι : παλαίτερον

ἐπιμεληθῆναι: ἐπιμεληθέντων

ὅστις: οἵτινες

Γ4. α.

τὸν αὐτὸν: ονοματικός ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός στο «τρόπον»

τοῦτο: υποκείμενο στο ρήμα «γίνεται»

ὀνομάζειν: τελικό απαρέμφατο ως υποκείμενο στο απρόσωπο ρήμα «δεῖ»

πάντων: ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορισμός ως γενική διαιρετική στο επίθετο υπερθετικού βαθμού «ῥάστη»

εἰς τὸ ἄστυ: επιρρηματικός εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει κατεύθυνση σε τόπο στη μετοχή «καταβαίνοντες».

μοι: ἔμμεσο αντικείμενο στο ρήμα «παρέχει»

σοφὸν: κατηγορούμενο του αντικειμένου «αὐτόν» μέσω του συνδετικού ρήματος «ποιήσει».

β. Δημόδοκος ἔλεγεν ὅτι ἢ δὲ τότε παροῦσα ἐπιθυμία τούτῳ πάνυ αὐτὸν φοβοίη/φοβοῖ.